

Innhold

Forord	11	Kapittel 3	
Innledning	13	Betydningen av økonomisk kunnskap ...	53
<i>Asgeir Solstad</i>		<i>Christian Poppe og Per Arne Tufte</i>	
Velferdsstaten og gjelds- og		Introduksjon	53
betalingsproblemene	14	Bakgrunn	53
Bokas deler og kapitler	18	«Financial literacy»	54
Avslutning	23	«Financial capability»	54
Referanser	24	«Financial well-being»	55
		Antakelser om sammenhengen	
		mellom kunnskap og trygghet	56
		Data, utvalg og metode	58
		Variabler	58
		Resultater	60
		Diskusjon og avsluttende	
		kommentarer	61
		Vedlegg	63
		Referanser	66
DEL 1		Kapittel 4	
KREDITTSAMFUNNET	25	Hva koster det å leve? Referansebudsjett	
		som et verktøy for velferdsstaten	69
Kapittel 1		<i>Marthe Hårvik Austgulen</i>	
Kreditsamfunnet	27	Introduksjon	69
<i>Christian Poppe</i>		Referansebudsjettens historie og	
Innledning	27	utbredelse	70
Vendepunktet	27	Teoretiske grunnlag for	
Norsk lånekultur	30	referansebudsjett	71
Lån til boliginvestering	30	Teori om relative behov	71
Uttak av egenkapital	32	Teori om menneskelige behov og	
Lån til forbruk	33	kapabiliteter	71
Kreditsamfunnet: lån som		Teori om standardpakker	72
ulikhetsskapende mekanisme	34	Ulike metoder for å konstruere	
Kreditsamfunnet – lånefinansiert		referansebudsjett	73
velferd som risiko	37	Det norske referansebudsjettet	75
Markedsutviklingen	38	Teoretisk og metodisk fundament ...	75
Avslutning	39	Forbruksnivå og utvikling over tid ...	76
Referanser	39	Bruk av referansebudsjett – et verktøy	
		for velferdsstaten	80
		Likviditetsberegninger ved	
		låneopptak	80
		Fastsetting av offentlige satser for	
		livsopphold	80
Kapittel 2			
Penger – et sosialt fenomen	41		
<i>Asgeir Solstad</i>			
Innledning	41		
Et historisk perspektiv	41		
Georg Simmel: Pengenes filosofi	42		
Vi skaper penger i relasjonene	43		
Penger og rasjonalitet	47		
Pengene, deres omgivelser			
og individene	50		
Referanser	51		

Undervisning, økonomisk rådgivning og informasjon om personlig økonomi	80	SIFOs referansebudsjett som konkretisering av situasjoner med lavinntekt	107
Som levekårsindikator i ulike grupperes argumentasjon	80	Marginalisering og fattigdom	109
Som grunnlag og utgangspunkt for forskning om velferd og levekår	81	Hva betyr alt dette for økonomisk rådgivning?	111
Bruk av referansebudsjett i andre land	81	Referanser	111
Diskusjon	81	Kapittel 7	
Avslutning	83	Introduksjon til atferdsøkonomi	113
Referanser	83	<i>Ragnhild Dybdahl og Henriette Risvoll</i>	
Kapittel 5		Hvorfor er psykologi relevant for økonomisk rådgivning?	113
Det koster fremdeles å være kul:		Økonomi, helse og livskvalitet: Hva gjør dårlig økonomi med oss?	113
Forbrukets betydning for sosial inkludering blant barn og unge	86	Kriser og traumeperspektiv på fattigdom	115
<i>Mari Rysst</i>		Atferdsøkonomi og beslutningspsykologi	115
Innledning	86	Motivasjon – hva får mennesker til å handle?	116
Ulike teoretiske tilnærminger til «forbruk»	87	Beslutningspsykologi	117
Oppvekst i Norge: store variasjoner . . .	88	Hvordan bruker vi informasjon når vi tar beslutninger?	118
Identitet og tilhørighet	90	Hvordan kan vi bruke denne kunnskapen i praksis?	119
Refleksjoner rundt det «å være kul»: maktrelasjoner blant barn og unge . . .	92	Avsluttende ord	119
Utenforskap, forbruk og barn under offentlig omsorg	93	Referanser	120
Konklusjon	96	Kapittel 8	
Referanser	97	Gjeld og psykisk helse	122
DEL 2		<i>Arne Holte</i>	
KREDITTSAMFUNNET OG BETALINGSPROBLEMER	99	Gjeldsutfordringen	122
Kapittel 6		Covid-19	123
Betalingsproblemer som sosiale problemer	101	Slik gikk det ikke	123
<i>Asgeir Solstad</i>		Hvorfor ikke Norge?	124
Innledning	101	Gjeld og psykisk helse	124
Sosiale problemer og privatøkonomi . .	101	Fattigdom	125
Lavinntekt	103	Usikret gjeld	126
Fattigdom – et vanskelig begrep å definere	104	ADHD	131
Utsatthet – en utvidet forståelse av ressursmangel	105	Søvn	132
		Andre helseplager	132
		Bolig	133
		Utdanning	135
		Barn	136
		Opplevd økonomisk stress	138

Boligprisene	140	DEL 3	
Nabolaget	141	KREDITTSAMFUNNET OG ØKONOMISK	
Lånerenten	141	RÅDGIVNING	173
Lånevolumet	141		
Begrensninger	142	Kapittel 11	
Oppsummering og konklusjon	142	Gjeld, frihet og økonomisk rådgivning	
Referanser	143	i kredittsamfunnet	175
Kapittel 9		<i>Christian Poppe</i>	
Gjeld og selvmord	148	Innledning	175
<i>Arne Holte</i>		Frihet	175
Selvmord	148	Gjeld som sosial relasjon	177
Globale kriser	149	Frihet fra gjeld	178
Økonomiske kriser og		Bakkebyråkratiets veikart til frihet	180
arbeidsledighet	150	Portvokterrollen	180
Gjeld	150	Tilbyderrollen	181
Oppsummering og konklusjon	156	Sanksjonsrollen	183
Referanser	157	Hvor fri går det egentlig an å bli	
Kapittel 10		fra gjeld?	183
Økonomisk rådgivning og		Avslutning	185
betalingsproblemer	162	Referanser	186
<i>Hélène Fellman</i>		Kapittel 12	
Perspektiver	162	Økonomisk rådgivningskompetanse	
Plan for dette kapittelet	162	i Nav – en nøkkeltjeneste i spenn	
Om avhengighet	163	mellom skjønnsutøvelse og tillit	188
Om endringsprosesser	164	<i>Per Arne Tufte</i>	
Om tilbakefall	166	Innledning	188
Vaner og valg	166	Økonomisk rådgivning i Nav	189
Fortell om en vane	167	Økonomisk rådgivning i et	
Valg som prosess	168	profesjonsperspektiv	191
Implikasjoner for vår praksis	169	Tillitsperspektiv	192
Vår posisjon	170	Metode	193
Hvor i endringsprosessen er vi?	170	Analyse av økonomiske rådgiveres	
Se på automatikk i egne responser ..	170	kompetanse	194
Å kontakte skam	170	Diskusjon: Mekanismer for å sikre tillit	
Vanen er utgangspunktet, valget er		i en skjønnsbasert tjeneste	197
utfordringen og målet	171	Skjønnsutøvelse og autonomi	198
Å analysere personens erfaringer ...	171	Kvalitetssikring og tillit	199
Avslutning med et forsøk på		Rollekonflikt og tillit – rådgiver som	
konklusjon	171	advokat eller megler	200
Referanser	171	Ansvarliggjøring (accountability)	
		mellom kontroll og tillit	201
		Strukturelle mekanismer for	
		ansvarliggjøring	201
		Kunnskaps- og kompetansemessige	
		mekanismer for ansvarliggjøring	203

Oppsummering	204	Psykiske problemer	221
Referanser	205	Landets viktigste ressurs	222
Kapittel 13		Voldsom satsing	222
Veileder til bruk ved økonomisk		Ingen effekt	222
rådgivning – en introduksjon	207	Mer behandling hjelper ikke	223
<i>Egil Rokhaug</i>		Forebygging	223
Innledning	207	Gjeld	223
Veilederens beskrivelse av økonomisk		Hvem, hva, hvor?	223
rådgivning	207	Hjelpsøkende atferd	224
Nærmere avgrensning av begrepet		Gjeldsrådgivning	225
økonomisk rådgivning	208	Systematisk litteratursøk	225
Annet veiledningsmaterieell ved		RCT og virkeligheten	225
økonomisk rådgivning	209	Helt galt	226
Veilederens beskrivelse av kunnskaps-		DeCoDer	226
krav og innhold i tjenesten	209	HOPE	227
Økonomisk rådgivning og		Litteraturstudie	227
gjeldsordningsloven	210	Rask psykisk helsehjelp (RPH)	227
Veilederens omtale av rollen som		Samlokalisering	227
økonomisk rådgiver	211	Samarbeid helse og långiver	228
Nærmere om rådgivernes		WhatsApp	228
saksavgrensning	212	Veileder for finansinstitusjonene	229
Kartleggingen av brukerens		Utlånsrenten	230
økonomiske og sosiale situasjon	213	Velferdsordninger	230
Innledende kontakt med kreditorene		Arbeidsmarkedspolitikken	231
– fullmakter med videre	214	Tillit	231
Tiltak	215	Kostnadseffektivitet	231
Standard for utenrettslige		Kombinasjon av psykoterapi og	
gjeldsordninger i Nav	217	gjeldsrådgivning	232
Åpning av utenrettslige		Samlokalisering av helse og velferd ..	232
gjeldsforhandlinger	217	Forebyggende gjeldsrådgivning	232
Gjeldsforhandlingene	218	Svært lønnsomt	233
Forslag til gjeldsordning, særlig om		Forebygging eller behandling?	233
endringer i skyldnerens økonomi	218	Oppsummering og konklusjon	234
Forhandlinger med offentlige		Referanser	235
kreditorer	219	Kapittel 15	
Avsluttende bemerkninger – veien		Når håpet sviner. Hva skjer når tiltak	
fremover	219	ikke virker eller er tilgjengelige?	238
Referanser	220	<i>Hanne Amb Hovda</i>	
Kapittel 14		Innledning	238
Forebygging av psykiske helseproblemer		Nettverk etter soning (NES)	239
som følge av gjeld	221	Kulturell kapital	239
<i>Arne Holte</i>		Sosial kapital	239
Bakgrunn	221	Det handler om å bygge opp mer å	
Psykisk helse	221	tape enn å vinne på kriminaliteten	240

Hvorfor jobbe med gjeldsarbeid blant domfelte?	240	Etablering av sammenhengende tjenester sammen med andre	261
En håpløs historie	241	Fremtidens digitale muligheter	261
Straffegjeld – følelsen av straff på livstid	243	Referanser	262
Lua i hånda – tilgjengelighet til råd og veiledning	244	Kapittel 17	
Tilgjengelighet betyr av og til forskjellsbehandling	245	Selvhjelp – muligheter og begrensninger	263
Makt/avmakt – en sosialfaglig tilnærming	245	<i>Hilde Elisabeth Johansen</i>	
Empowerment sett i lys av samfunnsarbeid	246	Innledning	263
Kan avmakt paralysere empowerment?	246	Finansnæringen og personlig økonomi	263
Apati, tafatthet og dialogens kraft	246	Hvorfor er Finans Norge opptatt av temaet opplæring i personlig økonomi?	263
Avmaktsfølelse hos hjelperen	247	Lang tradisjon for å fremme bedre økonomiforståelse	264
Loven – til for alle?	247	Hvorfor er det viktig med kunnskap i personlig økonomi?	265
Mestringsstrategier	247	Mye å lære, men alt er ikke livsviktig	265
Hvordan hjelper man folk som har dette som bakteppe?	248	Opplæring i personlig økonomi er nødvendig	265
Kontroll på gjelden gir livslyst	249	Både fagkunnskap og pedagogikk ...	265
Avslutning	249	Krevende økonomisk hverdag	265
Referanser	250	Hvilke muligheter og begrensninger ligger i selvhjelp?	266
DEL 4		Foreldre spiller en viktig rolle	266
KREDITTSAMFUNNET OG HJELP		Som å frelse menigheten	267
TIL SELVHJELP	251	Skolen som arena for opplæring	267
		Opplæring virker	267
		Hva må læres?	267
		Skolemenynettverket og finansnæringen – opplæring basert på samarbeid	268
		Stort omfang	269
		Råd og tips	269
		Virkemidler og ressurser: innhold og bruk	269
		Oppsummering	274
		Referanser	275
Kapittel 16			
Digitaliserte selvhjelpsverktøy og økonomisk styring	253		
<i>Linda Skalde</i>			
Innledning	253		
Regjeringens digitaliseringsstrategi ...	253		
Visjonen – drømmen om Gjeldsfloka ..	255		
Regulering og ny teknologi gir nye muligheter og utfordringer	257		
Betydningen for Nav	258		
Betydningen for individet	259		
Forebygging av økonomiske problemer	260		

DEL 5
 KREDITTSAMFUNNET:
 INTERNASJONALE PERSPEKTIVER 277

Kapittel 18

Financial advice in the Netherlands 279

Marcel Warnaar

Introduction 279
 The Netherlands and the European
 Union 279
 Cultural differences 279
 Juridical: Consumer Credit
 Directive 280
 Prevalence and causes of financial
 problems in the Netherlands 281
 Prevalence 282
 Preventive actions 282
 A new law 282
 Licences 282
 Supervisor 283
 Ban on commissions 283
 Early warning systems 284
 Collective financial guidance 284
 Financial education 284
 Adult education 284
 Moneywise Platform 284
 Nibud 284
 Future developments 285
 References 285

Kapittel 19

Debt counselling in the UK 287

Sharon Collard and Jamie Evans

Introduction 287
 The UK's debt counselling
 landscape 287
 What is debt counselling in the
 UK? 287

The size of the debt-counselling
 sector and the types of debt-
 counselling organisations 288
 Funding for debt counselling 289
 The types of debt counselling
 advisers provide 289
 Adviser roles and experience 290
 Quality and effectiveness 290
 The quality of debt-counselling
 services 291
 The effectiveness of debt-counselling
 services 291
 Innovation 293
 Channel innovation 293
 Process innovation 294
 Policy innovation 295
 Consumer vulnerability 296
 What is consumer vulnerability? 296
 How many debt-counselling clients
 are in vulnerable situations? 296
 What is expected of debt counsellors
 in the fair treatment of vulnerable
 clients? 297
 The impact of the
 COVID-19 pandemic 298
 The impact on individuals and
 households in the UK 298
 The impact on the demand for
 debt counselling 299
 The impact on the supply of debt
 counselling 299
 Conclusions 299
 References 300

Forfattere 304

Stikkord 306